

CE ESTE EGALITATEA?

CIPRIAN MIHALI

FILOSOFIE SOCIALĂ

ANUL I FILOSOFIE UBB

Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și în drepturi (DUDO, 1948)

Toate animalele sunt egale, dar unele sunt mai egale decât altele (G. Orwell, 1945)

ÎNTREBĂRI

1. De ce (e necesară) egalitatea?
2. Egalitatea de ce (anume)?
3. Ce relație există între egalitate și libertate?
4. Ce este echitatea?
5. Ce este paritatea?
6. Ce este discriminarea?
7. Care este diferența dintre inegalitate și discriminare?
8. Sunteți de acord cu discriminarea pozitivă?
9. Ce argumente aveți în favoarea inegalității?
10. Există inegalitate dreaptă?

SENSURI ALE EGALITĂȚII

- 1. Egalitatea naturală** (metafizică sau existențială): cu toții aparținem unei condiții umane identice, indiferent de diferențele sau inegalitățile noastre în altă parte.
- 2. Egalitate formală** – drepturi egale (drepturi legale sau drepturi politice).
 - **Egalitatea juridică** = prescripțiile legale, apărările și pedepsele sunt aceleași pentru toți cetățenii, indiferent de naștere, poziție sau avere (egalitate civilă).
 - **Egalitatea politică** este principiul conform căruia drepturile politice (dreptul de a vota) și, în măsura capacității lor, aderarea la funcții publice, rang și demnitate aparțin tuturor cetățenilor, fără deosebire de clasă sau avere.
- 3. Egalitate reală** – doi sau mai mulți oameni au aceeași avere, aceeași educație, aceeași sănătate ... etc.
 - nu mai este vorba de egalitate în drepturi, ci de un fel de egalitate materială, în care putem clasifica "egalitatea bunurilor" și egalitatea socială într-un mod mai global (vizăm inegalitățile de condiție socială).

EGALITATEA LA JOHN LOCKE

- Pentru Locke și Hobbes, egalitatea devine o valoare primordială, un "drept" care iese în evidență față de celelalte. Pe de o parte, pentru că devine naturală și împărtășită de toți și, pe de altă parte, pentru că reprezintă unul dintre puținele drepturi pe care oamenii le au în starea de natură. La ambii autori, starea de natură este o stare de egalitate și libertate, dar aceste două elemente sunt privite mai pozitiv la Locke decât la Hobbes.

John Locke

- "Pentru a înțelege pe deplin ce este puterea politică și pentru a o urmări înapoi la originea ei, trebuie să ne gândim **în ce stare se găsesc toți oamenii prin natura lor**; adică o stare în care au libertatea perfectă de a-și ordona acțiunile și de a dispune de bunurile și persoanele lor așa cum consideră de cuviință, în limitele legii naturii, fără a cere permisiunea nimănui și fără a depinde de voința oricărui alt om. Cu alte cuvinte, **o stare de egalitate**, în care orice putere și orice jurisdicție sunt reciproce, nimeni neavând mai mult decât altul: nimic nu este mai evident, de fapt, decât creaturile din aceeași specie și rang, născute fără distincție pentru a se bucura de aceleași avantaje ale naturii și pentru a folosi aceleași facultăți"
- "*în această **stare de egalitate perfectă**, în care, prin natura sa, nu există superioritate sau jurisdicție a unui om asupra altuia, ceea ce îi este permis unui om să facă în raport cu această lege, fiecare om trebuie să aibă în mod necesar dreptul de a o face*".

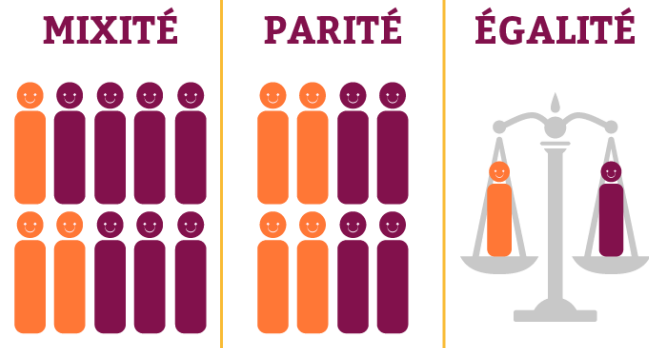
EGALITATEA LA THOMAS HOBBS

- În **Leviatanul**, Hobbes prezintă două argumente majore pentru a explica egalitatea inerentă a indivizilor:
 1. nu există nicio **inegalitate de forțe suficient de mare** pentru a stabili un drept la dominația unora asupra altora; diferența de la un om la altul nu este atât de mare încât un om să poată pretinde pentru sine un avantaj pe care alții să nu-l poată avea la rândul lor. De pildă, când vine vorba de puterea corpului, cel slab are suficientă forță pentru a ucide un om mai puternic, fie prin aranjamente secrete, fie aliindu-se cu alții care se află și ei în fața aceluiași pericol.
 2. **facultățile minții**: « *Există între oameni o egalitate chiar mai perfectă decât egalitatea lor de forțe. Căci prudența este doar experiență, care, în intervale egale de timp, este distribuită în mod egal tuturor oamenilor pentru lucrurile pe care le înfăptuiesc* ».
- Hobbes era deja conștient de acest moment critic. Pentru el, **egalitatea primitivă în sine creează o situație insuportabilă**. Egalitatea de capacitate generează rivalitate, egalitatea în capacitatea de a face rău creează o nesiguranță permanentă, iar pretenția indivizilor la superioritatea judecății implică faptul că nu toată lumea poate primi o recunoaștere egală, cultivând dezamăgirea.
- **Egalitatea naturală ar produce astfel discordie, resentimente și nesiguranță**. Crearea Leviatanului, a statului, este opera comună a tuturor indivizilor egali, ceea ce conferă de la bun început noii ordini juridice create o linie de forță care constă în asigurarea aceleiași părți de securitate pentru fiecare, adică o securitate egală. Trecerea progresivă de la **egalitatea naturală** la **valoarea egalității** și apoi la **afirmarea unui drept la egalitate** în societățile moderne constituie moștenirea acestei ambiguități originale.

EGALITATE, ECHITATE, EFICACITATE

- Noțiunea de egalitate = uneori confundată cu conceptele de **egalitate de șanse** și **justiție (dreptate) socială**. Există o dinamică de egalizare a condițiilor care pot fi analizate la două niveluri:
 - **Egalitatea în drepturi consacrată în texte** (de exemplu, în *Declarația drepturilor omului* din 1789) nu se concretizează decât mult mai târziu (și datorită unor texte noi, cum ar fi dreptul de vot al femeilor).
 - O **"cursă" pentru egalitate** datorită transformărilor sociale și presiunilor din partea diferitelor grupuri (de ex., dreptul la căsătoria între persoane de același sex).
- Drepturile economice și sociale sunt instrumente pentru corectarea inegalităților.
- **Echitatea** este un principiu al justiției distributive (după merit), în timp ce **egalitatea** este un principiu al justiției comutative (Aristotel). De ex., prestațiile sociale: unele sunt alocate într-un mod strict egalitar, indiferent de venitul oamenilor, în timp ce altele sunt supuse condițiilor de venit.
- John Rawls (*Theory of Justice*, 1971) reconciliază libertatea și echitatea. Inegalitățile sunt tolerabile, cu condiția ca toată lumea să aibă șanse egale de a ajunge la poziții mai favorabile. **Inegalitățile pot fi benefice pentru cei mai dezavantajați** (ex: discriminarea pozitivă, legea parității electorale – dar pot intra în conflict cu idealul meritocratic).
- Problema **eficienței** se pune la fel de mult pentru egalitate și pentru echitate. O viziune ultraliberală (Hayek) denunță egalitarismul care perturbă legea pieței. Pentru Hayek, libertatea are prioritate și justiția socială este un miraj = prosperitatea trebuie să îmbunătățească viața celor dezavantajați, nu acțiunea statului.

EGALITATE DE ȘANSE, ECHITATE, PARITATE, MIXITATE

- **Egalitatea de șanse** = a permite femeilor și bărbaților să beneficieze de aceleași condiții pentru accesul egal la aceleași resurse (viața de zi cu zi, viața de familie, piața muncii, responsabilitățile politice etc.). Mai mult decât de "șanse", ar trebui să vorbim despre egalitatea de "oportunități".
- **Echitatea** urmărește să corecteze inegalitățile inițiale pentru a ajunge la echivalența de șanse (sau de oportunități) între femei și bărbați, ținând seama de nevoile și interesele lor specifice. Din motive istorice, sociale sau biologice, aceste nevoi și interese pot fi exprimate în moduri diferite.
- "echitatea" = plasată în cadrul mai general al principiului egalității, pentru a evita riscul unei concepții de dreptate "naturală" în care să definim la ce ar avea dreptul fiecare persoană sau grup social, în funcție de nevoile sale, de situația sa, chiar de "meritele" sale. Urmărind îmbunătățirea situațiilor concrete, abordarea echității nu pune sub semnul întrebării fundamentele unui sistem inegal (de ex, sistemul patriarhal).
- **Mixitatea** nu este sinonimă cu egalitatea. De ex: unele reuniuni pot fi non-mixte pentru a facilita vocea femeilor sau a bărbaților – de exemplu, ateliere pentru bărbați violenți organizate ca parte a monitorizării judiciare a actelor de violență domestică.
- **Paritatea** = fiecare sex este reprezentat în mod egal. Paritatea – adesea o condiție necesară, dar nu suficientă pentru egalitate. Ex: o adunare poate fi paritară, dar dacă bărbații ocupă toate funcțiile de decizie și femeile cele de execuție, nu va fi egalitară. Acest lucru este valabil în multe institutii, unde femeile rămân limitate la delegații sau comisii atribuite în mod tradițional "genului" lor: familie, copii, afaceri sociale

THE VEIL OF IGNORANCE

<https://www.youtube.com/watch?v=A8GDEaJtbq4>

VĂLUL IGNORANȚEI

DREPTATE ȘI EGALITATE LA JOHN RAWLS

- Rawls propune o metodă de stabilire a principiilor legitime ale justiției, pe care le numește "poziția inițială" sau "**vălul ignoranței**" (un alt video explicativ: <https://www.youtube.com/watch?v=GuY79IKLO5U&t=2s>)
- Rawls postulează că indivizii sunt egoiști, ceea ce implică faptul că individul va alege ceea ce i se pare avantajos.
- **Vălul ignoranței** este un experiment de gândire care constă în plasarea indivizilor în poziția de a alege principiile justiției fără a cunoaște poziția viitoare a cuiva în societate: sex, rasă, dizabilități fizice, clasă socială... În acest fel, deoarece indivizii sunt raționali, nu ar dori să aparțină de exemplu unei rase care este potențial discriminată.
- Principiile se vor opune oricărei forme de discriminare. În mod similar, o persoană rațională nu ar dori să aparțină unei generații ale cărei resurse sunt mai mici decât cea anterioară. De aceea, ei ar apăra următorul principiu: "Fiecare generație trebuie să aibă resurse aproximativ egale". Această experiență face posibilă îmbunătățirea vieții celor defavorizați, deoarece toată lumea își imaginează că poate defavorizat.

Principiile dreptății după Rawls

- susține că indivizii din spatele **vălului ignoranței** ar alege două principii ale justiției:
 1. **Principiul libertății și egalității**: Fiecare persoană are un drept egal la cele mai extinse libertăți compatibile cu libertatea celorlalți.
 2. **Principiul diferenței**: inegalitățile sociale și economice trebuie să fie în beneficiul cel mai mare al celor mai puțin privilegiați și pozițiile să fie deschise tuturor în condiții de egalitate de șanse. Presupune ideea că societatea nu poate fi egalitară (egalitate strictă *de facto*, la nivel material), ci deschisă, să facă loc mobilității sociale, conform principiului meritului (acțiune afirmativă sau discriminare pozitivă).

JOHN RAWLS (CITATE)

- "Nimeni nu-și cunoaște locul în societate, poziția de clasă sau statutul social, tot așa cum nimeni nu cunoaște soarta care îi este rezervată în distribuirea capacităților și darurilor naturale, de exemplu inteligența, forța etc. Aș merge mai departe și aș afirma că partenerii nu sunt conștienți de propriile concepții despre bine sau tendințele lor psihologice particulare. Principiile dreptății sunt alese în spatele unui **văl al ignoranței**".
- "Nicio societate umană nu poate fi, desigur, un sistem de cooperare în care oamenii să se angajeze, în sens strict, în mod voluntar; **fiecare persoană este plasată de la naștere într-o anumită poziție, iar natura acestei poziții îi afectează semnificativ perspectivele de viață.** Cu toate acestea, o societate care își respectă principiile dreptății ca echitate este cât mai aproape de un sistem de cooperare bazat pe voință... membrii săi sunt persoane autonome, iar obligațiile pe care le recunosc le sunt impuse de către ei înșiși".
- "Poate fi oportun, în unele cazuri ca unii să posede mai puțin pentru ca alții să prospere, dar acest lucru nu este corect. Din contră, nu există nicio nedreptate în faptul că **un număr mic obține beneficii peste medie, cu condiția ca situația celor mai puțin norocoși să fie astfel îmbunătățită.**"
- Astfel, cei mai puțin avantajați, în ciuda disparităților, ar coopera voluntar cu cei care sunt mai mult pentru binele tuturor.
- Pentru John Rawls, o societate dreaptă trebuie să fie echitabilă și nu egalitară.

EGALITATE ȘI CAPABILITĂȚI (AMARTYA SEN)

(1) DE CE EGALITATEA?

(2) EGALITATEA DE CE (ANUME)?

- **Egalitatea de ce?** De venituri? De avere? De șanse? De împliniri reale? De libertăți? De drepturi?
- dacă răspundem la (2) mai avem nevoie să răspundem la (1)?
- dacă reușim să argumentăm în favoarea „egalității de **x**” (orice ar fi x), ne-am pronunțat deja pentru egalitate sub această formă precisă, **x** fiind etalonul de comparație (și invers, împotriva „egalității de **x**”)
- orice teorie normativă presupune *egalitatea de ceva* (de bunuri prime, de resurse, egalitatea economică etc.)
- a fi egalitarist nu e ceva care unește: există diferențe imense de conținut între spațiile alese pentru a preconiza egalitatea în ele
- egalitatea este adeseori asimilată **egalității într-un spațiu anume**
- William Letwin (*Against Equality*, 1983): „deoarece indivizii sunt inegali, e rațional să presupunem că se cuvine să-i tratăm inegal – ceea ce poate să însemne o parte mai mare pentru cei mai nevoiași sau o parte mai mare pentru cei merituoși”. Dar:
 - a-i privilegia pe cei nevoiași = a pretinde satisfacere egală a „nevoilor” = a revendica egalitatea;
 - iar a-i privilegia pe cei merituoși = a preconiza un tratament egal pentru merit egal
- Concluzie: orice inegalitarism într-un spațiu sfârșește într-un egalitarism în alt spațiu

EGALITATE ȘI CAPABILITĂȚI (AMARTYA SEN)

Imparțialitate și egalitate

- A pretinde egalitatea într-un spațiu important este sau nu o necesitate?
- e nevoie ca teoriile etice să recurgă cu necesitate la un egalitarism fundamental pentru ca normele sale să fie acceptabile în lumea în care trăim? – **DA**, un raționament etic are nevoie să invoce egalitatea într-un plan oarecare, pe care îl consideră crucial
- imparțialitatea și considerația egală pentru toți, sub o formă sau alta, constituie planul de fond comun tuturor propunerilor etice și politice
- egalitatea într-un spațiu considerat mai important („de bază”, „central”) poate susține și justifica inegalitățile în alte spații („periferice”)

Diversitate umană și egalitate de bază

- ființele umane diferă în multe privințe: caracteristici externe, mediu natural, societăți, comunități, realități epidemiologice, diversitatea trăsăturilor personale, venituri, capacități
- pluralitatea variabilelor pe care le putem adopta pentru a evalua inegalitățile impune o decizie dificilă cu privire la punctul de vedere ales (amplizarea diversității umane)

EGALITATE ȘI CAPABILITĂȚI (AMARTYA SEN)

Ce sunt capabilitățile?

- o viață este făcută dintr-un ansamblu de „funcționări” legate între ele, compuse din stări și acțiuni
- funcționările pot merge de la elementar (a avea ce mânca, a fi sănătos, a scăpa de bolile evitabile sau de moartea prematură) la complex (a fi fericit, a rămâne demn în ochii săi, a participa la viața comunității)
- funcționările sunt constitutive pentru existența unei persoane – evaluarea stării sale de bine ia forma unei judecăți față de componentele sale
- capabilitățile de a funcționa: diversitatea funcționărilor (stări și acțiuni) pe care o persoană le poate împlini
- capabilitatea = un ansamblu de funcționări care indică faptul că un individ este sau nu liber să ducă o viață sau alta
- Capabilitatea are o legătură cu **starea de bine** din două motive:
 - a) capabilitatea de a împlini funcționări între care persoana poate alege va constitui libertatea lui de a se bucura de starea de bine – **o ordine socială este bună dacă indivizii pot beneficia de asemenea libertăți**; o societate bună este și o societate de libertăți
 - b) **starea de bine atinsă depinde de capabilitatea de a funcționa**: a alege este în sine o componentă prețioasă a existenței, iar o viață făcută din alegeri autentice între opțiuni serioase poate fi considerată ca fiind mai bogată. Unele capabilități contribuie nemijlocit la starea de bine pentru că îmbogățesc o viață cu posibilități de a face alegeri reflectate

EGALITATE ȘI CAPABILITĂȚI (AMARTYA SEN)

Cum se justifică inegalitatea?

- 1) argumentul „**erorii de spațiu**” – variabila respectivă nu e bună, egalitatea trebuie căutată în altă parte
- 2) argumentul „**incitării**” – pentru a contesta exigențele imediate ale egalității: politicile egalitariste împiedică realizarea unor obiective sociale
- 3) argumentul „**asimetriei operaționale**” – asimetria este necesară din cauza diferențelor de aptitudini și de competențe între indivizi; în anumite spații specifice ar fi nevoie de puteri și capabilități specifice, un mic număr de oameni trebuie să ia decizii practice pentru toți

ALL ANIMALS ARE EQUAL
BUT SOME ANIMALS
ARE MORE EQUAL
THAN OTHERS

